

gevraagd, werd niet ontvangen,¹ ook niet van de Nederlandse regering, wèl onderkleding en pyama's, maar die dan weer in te geringe aantallen.

Op grond van in bezet Nederland ontvangen klachten ging de Duitse arts dr. F. Reuter, hoofd van de *Abteilung Volksgesundheit* van het *General-kommissariat für Verwaltung und Justiz*, in de herfst van '42 op inspectie naar Stanislaw. Hij had veel aan te merken op de situatie die hij daar aantrof: de rantsoenen waren te klein, men sliep te dicht opeengepakt (dr. Reuter vermeldt het niet, maar men had ook veel last van wandluizen), de wc's waren primitief, in de ziekenbarak had men te weinig lakens, '*ältere Offiziere, die ich gesehen habe, sahen*', rapporteerde hij,² '*recht abgefallen, abgemagert und heruntergekommen aus . . . Ich kann mir nicht vorstellen, dass unter den obwaltenden Umständen noch ein Viertel der Offiziere zufrieden mit dem im Lager vorgefundenen Zustand sein kann.*' Het waren de pakketten die '*vielleicht die hauptsächlichste Ernährung*' vormden, maar niet alle officieren ontvingen er voldoende van; de *Lagerkommandant* had overigens aan dr. Reuter gezegd dat zij die weinig kregen, niet genoeg geschenken ontvingen van anderen die rijkelijk met pakketten bedeeld waren, '*jeder Niederländer*' (er zullen wel uitzonderingen geweest zijn) '*ist vielmehr ängstlich bemüht, seine eigenen Bestände allein für sich zu verbrauchen . . . Auf diese Handlungsweise haben mich*', aldus dr. Reuter, '*alle deutschen Offiziere, mit denen ich sprach, hingewiesen.*' Kennelijk werd het egoïsme gestimuleerd door de angst voor een terugkeer van de honger waaronder men al in Langwasser geleden had; er waren officieren die, terwijl anderen van maand tot maand afvielen, zorgvuldig eigen voorraden behoedden met vele tientallen blikjes levensmiddelen er in.

*

De groep der beroepsofficieren werd begin maart '43 versterkt met ruim honderdveertig reserve-officieren die zich vóór de meidagen van '40 voor de

¹ Majoor Engles van de Colditz-groep had, dunkt ons, te weinig oog voor deze noodtoestand toen hij er zich na de oorlog over beklagde dat de officieren van de Stanislaw-groep zich 'zelfs op de appels vertoonden in tenues die elke beschrijving tartten. Het dragen van een rijbroek zonder beenkleding was normaal en klompen verkozen velen boven schoenen omdat zij warmer waren' (niet ook omdat de schoenen zwaar geleden hadden?) (E. Engles: 'Verslag van de gedragingen van mede-krijgsgevangenen', p. 10). ² F. Reuter: '*Bericht über die Besichtigung des Kriegsgefangenenlagern der niederländischen Offiziere in Stanislaw, 'Stalag 371'*' (10 nov. 1942) (*FiWi*, HA EuL, D 10/1 (map 1)).